

R O Z S U D O K

V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Vladimíra Maguru a sudcov JUDr. Ladislava Górásza a JUDr. Sone Mesiarkinovej, v právnej veci žalobcu **JUDr. P.K.**, bývajúceho v K., T. č. X., proti žalovanej **JUDr. H.B.**, bývajúcej v K., S. č. X., zastúpenej JUDr. M.K., advokátom v K., F. č. X., **o ochranu osobnosti**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 30 C 385/03, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 31. januára 2007, sp. zn. 5 Co 3/2006, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 31. januára 2007, sp. zn. 5 Co 3/2006 v napadnutej zmeňujúcej časti, ktorou určil, že tvrdenie žalovanej uvedené v doplnení odvolania z 21.1.2003 v konaní na Okresnom súde Košice II, sp. zn. 11 C 944/02, že: „žalobca niekoľko dní celé hodiny sledoval vchod do domu a pohyb v dome právnej zástupkyne žalobkyne na S. X. z osobného motorového vozidla čiernej farby Škoda Fabia Ev. č. KE 200 BT vo vlastníctve žalovaného, zaparkovaného oproti domu právnej zástupkyne a že obsah listu doručeného jej 1.1.2003 do poštovej schránky potvrdzuje agresivitu žalobcu, je nepravdivé“, ako aj čo do výroku o náhrade trov konania **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Košice II rozsudkom zo dňa 9. novembra 2005 č.k. 30 C 385/03-78 žalobu zamietol. Žalobcu zaviazal zaplatiť žalovanej trovy konania na účet jej právneho zástupcu vo výške 11 470 Sk do 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Pri svojom

rozhodovaní vychádzal zo znenia § 11 a § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Z výpovede svedkyne V. K., ale predovšetkým zo samotnej výpovede žalovanej mal preukázané, že tvrdenie žalovanej v podaní, ktorým doplnila odvolanie a o ktorom je vedená časť tohto konania, nie je pravdivé v časti: „žalobca niekoľko dní celé hodiny sledoval vchod do domu a pohyb v dome právnej zástupkyne žalobkyne na S.X. z osobného motorového vozidla čiernej farby Škoda Fabia, ŠPZ KE-200BT“, keď samotná žalovaná vo svojej výpovedi uviedla, že len jedenkrát videla auto žalobcu čiernej farby EVČ: KE-200BT a v tom aute nevidela osobu, ktorá sa tam nachádzala. Svedkyňa V.K. uviedla, že túto skutočnosť nevie potvrdiť, čo znamená, že pokiaľ žalovaná ako právna zástupkyňa V.K. uviedla vo svojom doplnení odvolania uvedené tvrdenie, ide iba o jej domnienku a nie skutočnosť. Na základe uvedeného uzavrel, že žalovaná v tomto konaní pravdivosť svojho tvrdenia žiadnym spôsobom nepreukázala. V konaní mal preukázané aj to, že toto tvrdenie je tvrdením žalovanej, lebo samotná svedkyňa V.K. vo svojej výpovedi uviedla, že nevie potvrdiť, či žalovaná bola zo strany žalobcu sledovaná. Samotná nepravdivosť tvrdenia však môže ale nemusí postačovať na to, aby bola spôsobilá vyvolať následky spočívajúce v ohrození alebo narušení chránených práv osobností fyzickej osoby. Prvostupňový súd mal za to, že v tomto prípade žalobca, na ktorom je dôkazné bremeno, žiadnym spôsobom nepreukázal, že nepravdivé tvrdenie žalovanej malo takú intenzitu, že bolo spôsobilé vyvolať následky v smere privodiť mu ujmu na jeho občianskej cti, resp. ľudskej dôstojnosti. Sám žalobca len poukázal na to, že kolegovia na jeho adresu žartovali a uťahovali si z neho, že je siskár, špión, resp., že sa ho deti pýtali, či skutočne sledoval žalovanú. V tejto súvislosti poukázal aj na to, že každé podanie zo súdneho spisu je podaním účastníkov konania, ktoré je vedené na ochranu ich rôznych práv a povinností a týka sa len účastníkov konania. Bol toho názoru, že účastníci konania môžu na preukázanie svojich tvrdení uvádzať rôzne skutočnosti (aj nepravdivé) a potom je na rozhodnutí súdu, aby každý dôkaz hodnotil podľa svojej úvahy jednotlivo a všetky v ich vzájomnej súvislosti a aj s týmto podaním žalovanej by sa súd v konaní vo veci samej náležite vypořiadal. Okrem toho, tvrdenie uvedené v doplnení odvolania nie je skutočnosťou, ktorá je všeobecne známa, je len súčasťou spisu do ktorého majú právo nahliadať iba účastníci konania, pričom všetci sudcovia a zamestnanci súdu sú viazaní mlčanlivosťou. Žalobu zamietol, pretože tvrdenie žalovanej, ktoré mal v konaní preukázané ako nepravdivé, nebolo spôsobilé vyvolať také ohrozenie alebo narušenie chránených práv osobnosti fyzickej osoby, v tomto prípade žalobcu, aby mu bola poskytnutá ochrana v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka. Pokiaľ

ide o ďalšie tvrdenia žalovanej v doplnení odvolania, t.j. „následne jej 1.1.2003 doručil do poštovej schránky list, ktorého obsah potvrdzuje agresivitu žalovaného“, uzavrel, že ide iba o hodnotiace tvrdenie žalovanej, ktoré je jej názorom (úsudkom) a je právom každej fyzickej osoby, za ktoré nemôže byť postihovaná. Skutočnosť, kedy bol doručený list, považoval za právne irelevantnú vo vzťahu k predmetu tohto konania. Žalobu zamietol aj v časti, v ktorej sa žalobca domáhal zaplataenia nemajetkovej ujmy v peniazoch. Nemal preukázané, že došlo k takému zásahu do práv osobnosti, ktoré by bolo spôsobilé vyvolať ohrozenie alebo narušenie chránených práv. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobcu rozsudkom z 31. januára 2007 sp. zn. 5 Co 3/2006 rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby o zaplataenie 50 000 Sk potvrdil. V ostatnej časti zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že tvrdenie žalovanej uvedené v doplnení odvolania z 21.1.2003 v konaní na Okresnom súde Košice II, sp. zn. 11 C 944/02, že: „žalobca niekoľko dní celé hodiny sledoval vchod do domu a pohyb v dome právnej zástupkyne žalobkyne na S.X. z osobného motorového vozidla čiernej farby Škoda Fabia Ev. č. KE 200 BT vo vlastníctve žalovaného, zaparkovaného oproti domu právnej zástupkyne a že obsah listu doručeného jej 1.1.2003 do poštovej schránky potvrdzuje agresivitu žalobcu, je nepravdivé“. Žalovanú zaviazal zaplatiť žalobcovi náhradu trov konania 11 915 Sk jeho právnemu zástupcovi do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že prvostupňový súd v prejednávanej veci aplikoval správny právny predpis, z ktorého však čiastočne vyvodil nesprávny právny záver. Poukázal na to, že predpokladom úspešného uplatnenia práva na ochranu osobnosti je jednak to, že došlo k neoprávnenému zásahu, jednak to, že zásah bol objektívne spôsobilý, aby z neho vznikla ujma na právach žalobcu chránených ustanovením § 11 Občianskeho zákonníka, pričom obidva tieto predpoklady musia byť splnené. V súdnej praxi je už ustálený taký výklad ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti, že neoprávneným zásahom je zásadne každé nepravdivé alebo pravdu skresľujúce tvrdenie, a to bez ohľadu na to, či bolo vykonané ústne, písomne alebo inak, pokiaľ sa z neho dá vyvodiť jeho zmysel a význam. Skutočnosť, či pôvodca zásahu si bol vedomý nepravdivosti svojho tvrdenia, nemá pritom žiadny význam. Poukázal na to, že súd prvého stupňa urobil záver o tom, že tvrdenia žalovanej obsiahnuté v jej podaní z 21.11.2003 síce sú nepravdivé, avšak takýto zásah (aj keď neoprávnený), objektívne nebol spôsobilý privodiť ujmu žalobcovi na jeho občianskej cti, resp. ľudskej

dôstojnosti, a preto nebol dôvod poskytnúť mu požadovanú ochranu. Záver prvostupňového súdu o tom, že v konaní preukázaný neoprávnený zásah zo strany žalovanej nebol spôsobilý privodiť ujmu na tvrdených právach žalobcu, nepovažoval za správny, lebo súd prvého stupňa neposúdil dôsledne všetky okolnosti konkrétneho prípadu. Podľa zásad uznávaných súdnou praxou, názor súdu, či neoprávnený zásah do práva na ochranu občianskej cti a vážnosti v spoločnosti v konkrétnej veci je objektívne spôsobilý narušiť alebo ohroziť tieto práva, má vychádzať z posúdenia takých okolností, akými sú prostredie, v ktorom došlo k zásahu, objekt a subjekt zásahu, ako aj obsah zásahu, pokiaľ spočíval v skutkových tvrdeniach. Objektívne spôsobilý vyvolať následky týkajúce sa osobnosti fyzickej osoby môže byť aj zásah urobený v rámci súdneho konania, napr. aj podaním uplatneným v konaní za podmienky, že ide o závažnejší zásah. V danom prípade obsahom neoprávneného zásahu boli nepravdivé skutkové tvrdenia žalovanej, že žalobca „niekoľko dní celé hodiny sledoval vchod do jej domu a pohyb v dome“. Správanie sa (konanie) osôb spočívajúce v „sledovaní“ iných osôb sa prieči nielen právnym normám, ale aj morálnym pravidlám, je preto neprípustné a v spoločnosti je všeobecne odcudzované, príp. netolerované. So zreteľom na uvedené, ak niekto o inom nepravdivo tvrdí, že sa tak správal, bez ďalšieho možno mať za to, že takéto tvrdenie má difamujúcu povahu a je objektívne spôsobilé ohroziť morálnu integritu fyzickej osoby, ktorej sa to týka, osobitne, ak pre naplnenie hľadiska objektívnosti postačuje, že difamujúce tvrdenie sa mohlo dostať na vedomie tretím osobám, ako to je aj v prejednávanej veci. Objektívna spôsobilosť narušiť alebo ohroziť právo chránené ustanovením § 11 Občianskeho zákonníka tiež znamená, že sa nevyžaduje vyvolanie následkov, a teda ani povinnosť žalobcu ich preukázať (táto povinnosť mu vzniká iba v prípade uplatnenia zadosťučinenia v peniazoch). Pokiaľ teda súd prvého stupňa rozhodnutie o zamietnutí žaloby (mimo nároku na nemajetkovú ujmu 50.000,- Sk) odôvodnil tým, že: „žalobca žiadnym spôsobom nepreukázal, že nepravdivé tvrdenie žalovanej malo takú intenzitu, že bolo spôsobilé vyvolať následky v smere privodiť ujmu na jeho občianskej cti, resp. ľudskej dôstojnosti“, vychádzal z nesprávneho právneho posúdenia veci. Preto odvolací súd rozsudok, pokiaľ ním bola zamietnutá žaloba aj v časti, ktorou sa žalobca domáhal ochrany osobnosti spôsobom, že tvrdenie žalovanej obsiahnuté v jej podaní z 21.1.2003 je nepravdivé, zmenil a žalobe v tejto časti vyhovel. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal aj na to, že Občiansky zákonník upravuje základné typy žalôb na ochranu osobnosti iba príkladmo. Preto sa možno domáhať aj určenia, že konkrétne slovné či písomné výroky zasahujúce do práva na ochranu osobnosti fyzickej osoby sú nepravdivé, pričom nejde o určovaciu žalobu podľa § 80

písm. c/ O.s.p., a nie je preto potrebné preukazovať (a skúmať) naliehavý právny záujem na takomto určení, lebo vyplýva obsahovo z právneho predpisu. Stotožnil sa s názorom súdu prvého stupňa o tom, že žalobca v konaní nepreukázal zákonné podmienky pre priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch a preto rozsudok o zamietnutí žaloby týkajúcej sa náhrady nemajetkovej ujmy ako vecne správny v zmysle § 219 O.s.p. potvrdil. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal aj na to, že žalobcovi sa dostalo zadost'učinenia už samotným obsahom rozsudku, v ktorom bolo konštatované, že k porušeniu práva žalobcu na ochranu jeho osobnosti zo strany žalovanej došlo. O trovách konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 3 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v jeho zmeňujúcej časti, ako aj proti výroku o náhrade trov konania, podala dňa 30.4.2007 dovolanie žalovaná s poukazom na nesprávne právne posúdenie veci. Navrhla rozhodnutie v napadnutej časti zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Poukazovala na tú skutočnosť, že napadnutý výrok rozsudku odvolacieho súdu má určovací charakter, keď ním súd bez ďalšieho určil, že určité skutočnosti považuje za nepravdivé. To samo osebe robí tento výrok nesprávnym. Za najpodstatnejšie považovala to, že za nepravdivé boli určené také skutočnosti, ktoré boli uvedené v podaní účastníčky konania pani V.K., adresovanom Okresnému súdu Košice II v konaní sp. zn. 11 C 944/02. Podanie z 21.1.2003 bolo jej podaním ako účastníčky konania. Navyše v priebehu konania bolo preukázané, že tieto skutočnosti boli do podania zo dňa 21.1.2003 uvedené na výslovný príkaz pani V.K. a podľa zákona o advokácii bola ona ako advokátka povinná príkaz klienta rešpektovať. Je pritom úplne bez významu, odkiaľ pani V.K. získala vedomosť o týchto skutočnostiach. Podanie napokon aj sama podpísala na znak súhlasu s jeho obsahom. V podaní z 21.1.2003 uvedené skutočnosti a listiny k nemu pripojené, patrili k tvrdeniam a dôkazom vykonaným v súdnom konaní sp. zn. 11 C 944/02. Nie je prípustné, aby ich vyhodnocoval iný súd a určoval, či sú alebo nie sú pravdivé. Určenie nepravdivosti tvrdenia, že obsah listu doručeného žalovanej dňa 1.1.2003 do poštovej schránky potvrdzuje agresivitu žalobcu, má výslovne hodnotiaci charakter, kde kritérium pravdivosti nemožno objektívne hľadať a ani určovať. Každý, kto si uvedený list žalobcu prečíta, urobí si o jeho obsahu vlastný úsudok, ktorý môže slobodne a bez následkov prezentovať. Osobitne za situácie, keď tento list bol jedným z listinných dôkazov vykonaných v konaní sp. zn. 11 C 944/02 a podľa § 123 O.s.p. má každý účastník právo vyjadriť sa k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali. Sám žalobca nepovažuje za ohrozenie svojho práva na ochranu osobnosti to, že takéto tvrdenie bolo uvedené v podaní na súd, na základe ktorého

sa s ním mohol oboznámiť len konkrétny sudca resp. súdny úradník, ktorý bol viazaný mlčanlivosťou, ale až tým, že sa toto tvrdenie malo rozšíriť medzi tretie osoby v prostredí súdu, advokácie a jeho detí. Pokiaľ sa však takáto informácia stala známou tretím osobám, mimo účastníkov konania a súdu, nestalo sa to jej konaním ani opomenutím. Ona s nikým o tejto veci nehovorila a ani podanie nikomu inému nezasielala. V tejto súvislosti poukázala na to, že sám žalobca to ani netvrdí a ani nijako nepreukazuje. V konaní teda nebola preukázaná príčinná súvislosť medzi tvrdeniami uvedenými v podaní pani V.K. zo dňa 21.1.2003 a prípadným ohrozením práva žalobcu.

Žalobca sa k dovolaniu žalovanej nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu v časti, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. v znení do 1. júla 2007 (ďalej len O.s.p.), podľa ktorého je s poukazom na ustanovenie § 372o zák. č. 273/2007 Z.z. potrebné vec právne posúdiť, dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v ustanovení § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je oprávnený rozhodnutie odvolacieho súdu preskúmať len v rozsahu, v ktorom bol jeho výrok napadnutý, pričom je viazaný uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane toho, ako ho dovolateľ obsahovo vymedzil (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov v prípadoch

uvedených v ustanovení § 242 ods. 2 písm. a/ až d/ O.s.p. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p., neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, ibaže by tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Vady podľa § 237 O.s.p. neboli dovolateľkou namietané a ani z obsahu spisu nevyplývajú.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná (§ 242 ods. 1 O.s.p.), je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Ani tzv. inú vadu konania dovolateľka nenamietala a žiadna vada uvedenej povahy nevyšla najavo v dovolacom konaní.

Z obsahu dovolania žalovanej vyplýva, že táto ako dovolací dôvod uplatňuje nesprávne právne posúdenie veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.

Nesprávnym právnym posúdením veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O mylnú aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis, ako mal správne použiť, alebo aplikoval síce správny právny predpis, ale nesprávne ho vyložil. Právne posúdenie veci odvolacím súdom, ktoré ho viedlo k zmene rozhodnutia súdu prvého stupňa a k zamietnutiu žaloby, nie je vecne správne.

Podľa § 11 Občianskeho zákonníka fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

Fyzická osoba má právo domáhať sa najmä, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Z ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyplýva, že pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Z citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že predpokladmi úspešného uplatnenia práva na ochranu osobnosti je skutočnosť, že došlo k neoprávnenému zásahu, a ďalej, že tento zásah bol objektívne spôsobilý privodiť ujmu na právach chránených ustanoveniami § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, pričom musia byť splnené oba tieto predpoklady, aby vznikol právny vzťah, obsahom ktorého je právo fyzickej osoby domáhať sa ochrany a povinnosť subjektu zásahu znášať súdom uloženú sankciu. Pre priznanie finančnej náhrady sa vyžaduje aj vznik nemajetkovej ujmy na osobnosti fyzickej osoby, predstavujúci zníženie jej dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti v značnej miere a príčinná súvislosť medzi neoprávneným zásahom a vznikom tejto ujmy. Jej výšku v takomto prípade určuje súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo (§ 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Dokazovanie musí súd zamerať na konkrétne skutkové zistenia, vyjadrujúce stupeň závažnosti nemajetkovej ujmy, vzniknutej v tom – ktorom konkrétnom prípade – dopad zásahu na osobné a rodinné pomery subjektu ochrany, pracovné a spoločenské súvislosti, miestne a časové hľadiská zásahu, ako aj na všetky ostatné relevantné skutočnosti, ktorých súhrn tvorí „okolnosti, za ktorých došlo k porušeniu práva“ (spôsob, forma, prostriedky zásahu, stupeň nepravdivosti a difamie, oblasť sféry života fyzickej osoby, do ktorej sa neoprávnené zasiahlo a pod.).

Občiansky zákonník v ustanovení § 11, podľa ktorého fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy, zabezpečuje každej fyzickej osobe širokú ochranu jej osobnosti bez akýchkoľvek obmedzení vyplývajúcich z odlišností daných pôvodom, pohlavím, rasou, náboženstvom, národnosťou, vzdelaním, jazykom či povoláním. Ochrana osobnosti poskytuje tým, že zakotvuje všeobecnú zásadu ochrany osobnosti (vid' všeobecný poukaz na ochranu osobnosti) a že ju ďalej dopĺňa neúplným výpočtom príkladov typických hodnôt osobnosti fyzickej osoby, ktorých sa ochrana týka (vid' uvedeným ustanovením za slovom „najmä“ podaný výpočet niektorých hodnôt osobnosti fyzickej osoby, ktoré spolu s ďalšími hodnotami, v zákone výslovne neuvedenými, medziiným napríklad právom na osobnú slobodu, vytvárajú jej celistvý obsah). Osobnosť fyzickej osoby môže byť vo všeobecnosti dotknutá buď tak, že sa zasiahne len do jednej, jej súčasťou tvoriacej hodnoty (napr. len právo na ochranu mena), alebo tiež tak, že jedným zásahom sa súčasne porušia alebo ohrozia viaceré hodnoty osobnosti fyzickej (napr. právo na česť a dôstojnosť spolu s právom na ochranu súkromia a osobnej slobody).

Vzhľadom na mnohotvárnosť jednotlivých stránok osobnosti fyzickej osoby a rozmanitosť životných situácií, do ktorých osobnosť vstupuje, zákon nepodáva výpočet konkrétnych foriem zásahov, ktorými môžu byť dotknuté chránené osobnostné práva fyzickej osoby, ale stanovuje len znaky, pri danosti ktorých treba určité konanie považovať za zásah do osobnosti.

Prvým zo znakov uvedených vyššie je objektívna spôsobilosť zásahu vyvolať nemajetkovú ujmu, spočívajúcu buď v porušení, alebo i len ohrození osobnosti fyzickej osoby. O danosti tohto znaku možno hovoriť vždy vtedy, ak zásah do cti alebo dôstojnosti fyzickej osoby je v konkrétnom prípade objektívne so zreteľom na všetky okolnosti prípadu spôsobilý ohroziť uvedené chránené hodnoty ľudskej osobnosti. Pri konštrukcii, ktorá bola zvolená v ustanovení § 11 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka nie je významná subjektívna stránka (t.j. to, ako určitá fyzická osoba zo svojich subjektívnych hľadísk vníma určité konanie a jeho dôsledky). Znak objektívnej spôsobilosti zasiahnuť do chránených osobnostných práv je preto daný vždy vtedy, ak ide o také konanie, ktorého dôsledky by v rovnakej situácii negatívne pôsobili na každú inú fyzickú osobu ako nebezpečenstvo zníženia jej vážnosti u spoluobčanov a tým aj nebezpečenstvo nepriaznivého ovplyvnenia jej uplatnenia v spoločnosti. So zreteľom na to, že právna úprava ochrany osobnosti v právnom poriadku Slovenskej republiky je založená na už spomenutom objektívnom princípe, nevyžaduje sa, aby na strane pôvodcu zásahu existoval úmysel priamy alebo nepriamy, alebo nedbanlivosť či už vedomá alebo nevedomá. V dôsledku toho môže byť uvedený znak daný aj v prípade mimovoľného konania alebo konania zo žartu a napokon aj konania v dobrej viere, pri ktorom si konajúci nevedomuje objektívnu spôsobilosť svojho konania zasiahnuť do osobnosti inej fyzickej osoby (napr. ak je osobne presvedčený o pravdivosti ním na verejnosti prednesených nepravdivých skutkových tvrdení o niekom inom).

Druhým zo znakov konania zasahujúceho do chránených práv osobnosti fyzickej osoby je neoprávnenosť zásahu. Neoprávneným je zásah, ktorý je v rozpore s právnym poriadkom. Môže k nemu dôjsť ústne, písomne alebo aj inak, vždy však musí byť jeho súčasťou rozpor so zákonom spočívajúci v tom, že ten, kto do chránených práv zasiahol, nemal na to zákonné oprávnenie a že nebol daný žiadny z dôvodov výnimočne vylučujúcich protiprávnosť zásahu (vo všeobecnosti sa pripúšťa, že neoprávnenosť vylučuje

predchádzajúci súhlas dotknutej osoby so zásahom do jej osobnosti, ale tiež existencia zákonom uznávaného dôvodu pre určitý zásah, za ktorý napr. § 12 ods. 2 Občianskeho zákonníka považuje použitie písomností osobnej povahy na úradné účely a na základe zákona, a napokon tiež skutočnosť, že k zásahu došlo pri výkone iného subjektívneho práva stanoveného zákonom alebo pri plnení povinnosti vyplývajúcej zo zákona).

Posledným, tretím znakom právne relevantného zásahu do osobnosti fyzickej osoby je príčinná súvislosť na jednej strane medzi neoprávneným zásahom objektívne spôsobilým negatívne zasiahnuť do niektorej z hodnôt tvoriacich jej fyzickú a morálnu integritu, a na druhej strane medzi vznikom nemajetkovej ujmy spočívajúcej v porušení alebo aspoň ohrození chránených osobnostných práv.

Predpokladom úspešného uplatnenia práva na ochranu osobnosti je teda jednak to, že došlo k neoprávnenému zásahu a jednak to, že tento zásah bol objektívne spôsobilý privodiť ujmu na chránených osobnostných právach. Obe náležitosti musia byť splnené, aby vznikol právny vzťah, obsahom ktorého je na jednej strane právo domáhať sa ochrany podľa § 11 Občianskeho zákonníka a na druhej strane povinnosť znášať sankcie uložené súdom. Účastníkom, ktorý je v rámci tohto právneho vzťahu nositeľom uvedeného oprávnenia (subjektom ochrany), je fyzická osoba, do osobnostných práv ktorej bolo zasiahnuté. Účastníkom, ktorý je nositeľom povinnosti upustiť od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti alebo odstrániť následky zásahov alebo poskytnúť primerané zadosťučinenie, je vždy tá fyzická alebo právnická osoba, ktorá sa dopustila určitého konania neoprávnenne zasahujúceho do chránených osobnostných práv (je pôvodcom alebo subjektom zásahu).

Otázku, kto je v tom – ktorom prípade subjektom ochrany a kto je subjektom zásahu, musí súd v konaní o ochranu osobnosti riešiť vždy medzi prvými. Je totiž logické, že spornosť v otázkach nedovolenosti zásahu, jeho intenzity a dôsledkov, existencie príčinnej súvislosti medzi zásahom a spôsobenou nemajetkovou ujmov, adekvátnosti požadovanej formy nápravy spôsobenej ujmy, splnenia podmienok pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, primeranosti výšky priznávaného zadosťučinenia a pod., môže byť v tomto konaní riešená len medzi subjektmi, ktorých sa táto spornosť týka – medzi tým, do práv ktorého bolo zasiahnuté a tým, kto sa dopustil konania zasahujúceho do chránených práv. Predpokladom úspešného uplatnenia práva na ochranu osobnosti je zistenie, že

žalobca je osobou, ktorého osobnostné práva boli porušené alebo ohrozené, a že žalovaný sa dopustil konania, ktorým bolo spôsobené toto porušenie alebo ohrozenie. Toto zisťovanie je súčasťou skúmania, kto je v konaní vecne legitimovaný. Vecnou legitimáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva, v rámci ktorého je jeden z účastníkov nositeľom oprávnenia (je aktívne legitimovaný) a druhý účastník je nositeľom právnej povinnosti (je pasívne legitimovaný). Nedostatok vecnej legitimácie (aktívnej alebo pasívnej) vedie vždy k zamietnutiu návrhu na začatie konania meritórnym rozhodnutím.

V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje na to, že právna úprava obsiahnutá v Občianskom zákonníku nie je vždy pre aplikačnú prax dostačujúca. Pri aplikácii ustanovení zákona upravujúcich ochranu osobnosti treba preto upriamiť pozornosť najmä na čl. 14 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky, ktorá garantuje základné ľudské práva a slobody. V tejto súvislosti nadobúda osobitné postavenie Dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd dojednaný v Ríme 4. novembra 1950 uverejnený ako oznámenie pod č. 209/1992 Zb. (ďalej len dohovor) keď v aplikačnej časti pri rozhodovaní vo veciach základných ľudských práv a slobôd treba rešpektovať ustanovenia uvedeného dohovoru, ak vnútorná úprava nezabezpečuje väčší rozsah práv a slobôd.

Kľúčovou otázkou pre aplikáciu ustanovení § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka je správny výklad čl. 10 dohovoru, ktorý jednoznačne ako prioritné preferuje právo na slobodu prejavu. Iba odstavec 2) tohoto článku slobodu prejavu obmedzuje tým, že výkon práva na slobodu prejavu zahŕňa aj povinnosť a zodpovednosť. Súčasne toto ustanovenie pripúšťa možnosť, aby výkon tohoto práva podliehal takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám za predpokladu, že tak hovorí zákon a je to nevyhnutné v demokratickej spoločnosti z dôvodov v dohovore uvedených.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že rozsah slobody prejavu je vymedzený subjektom, ktorý informácie a myšlienky šíri alebo prijíma, formou v akej ich šíri a napokon obsahom týchto informácií a myšlienok. Preto vymedzenie rozsahu slobody prejavu znamená určiť:

- a) subjekt prejavu
- b) obsah prejavu
- c) formu prejavu.

V tejto súvislosti dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že s výkonom súdnictva bezprostredne súvisí aj činnosť advokátov, ktorých sloboda prejavu sa tiež posudzuje z pohľadu „povinnosť a zodpovednosť“ ako určitého korelátora uplatňovania tohto práva. Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach viackrát (viď napr. rozhodnutie vo veci K. Lindner c. Nemecko) zdôraznil, že advokáti majú osobitné postavenie vychádzajúce z ich centrálnej pozície medzi súdom a účastníkmi konania, ktorá skutočnosť odôvodňuje existenciu pre nich určených špeciálnych deontologických kódexov a ktorá skutočnosť má vplyv na rozsah slobody ich prejavu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa stotožňuje s odvolacím súdom v tom, že objektívne spôsobilý vyvolať následky týkajúce sa osobnosti fyzickej osoby môže byť aj zásah urobený v rámci súdneho konania, napr. aj podaním uplatneným v konaní, avšak len za podmienky, že ide o závažnejší zásah.

Za nespôsobilý zásah narušiť alebo ohroziť práva na ochranu osobnosti chránené ustanovením § 11 Občianskeho zákonníka však považujú súdy prípady, kedy zásah spočíval v tvrdeniach, ktoré boli prednesené napríklad za takých okolností, za ktorých nehrozilo zverejnenie a nemohlo žiadnym spôsobom dôjsť k zníženiu vážnosti fyzickej osoby napríklad medzi ostatnými spoluobčanmi (Sborník III. Nejvyššího soudu, SEVT, Praha 1980, strana 177).

Neoprávnenosť zásahu do práva na ochranu osobnosti je vylúčená vtedy, ak dôjde k zásahu v rámci riadneho konania a ak nevybočil zásah z rámca daného platnými predpismi (Sborník III. Nejvyššího soudu, SEVT, Praha 1980, strana 196).

Z uvedeného vyplýva, že predpokladom pre poskytnutie ochrany pred zásahmi do práva na ochranu osobnosti v zmysle § 13 a nasl. Obč. zákonníka je okrem iného skutočnosť, že zásah bol neoprávnený. Nemožno hovoriť o neoprávnenom zásahu tam, kde takýto zásah zákon dovoľuje, alebo tam, kde k zásahu došlo v rámci výkonu subjektívneho práva, hoci inak sa zásah týka osobnosti fyzickej osoby (§ 11 Obč. zákonníka).

Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné poukázať na to, že konanie pred súdom musí zabezpečiť pre účastníkov konania spravodlivú ochranu ich práv a záujmov (tzv. fair process). Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva Občiansky súdny

poriadok účastníkovi viaceré procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcich.

Subjektívnym právom v uvedenom zmysle je i právo fyzickej osoby (účastníka občianskoprávneho konania), vrátane jeho právneho zástupcu, vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam a k dôkazom, ako aj uvádzať skutočnosti, ktoré zo svojho uhľu pohľadu ako účastník konania považuje za dôležité pre rozhodnutie o predmete sporu.

Dovolací súd preto dospel k záveru, že tvrdenie žalovanej, ako právnej zástupkyne (advokátky) V.K. uplatňované v rámci procesných práv účastníka konania o tom, že: „žalobca niekoľko dní celé hodiny sledoval vchod do domu a pohyb v dome právnej zástupkyne žalobkyne na S.X. z osobného motorového vozidla čiernej farby Škoda Fabia Ev. č. KE 200 BT vo vlastníctve žalovaného, zaparkovaného oproti domu právnej zástupkyne“, nemožno označiť za neoprávnený zásah do osobnosti žalobcu, i keď inak by sa zásah osobnosti žalobcu dotýkal. Vzhľadom na tú skutočnosť, že k nemu došlo v rámci súdneho konania, v súvislosti so zákonným oprávnením účastníka konania vyplývajúceho z procesného predpisu, nešlo o taký závažný zásah, ktorý by bol spôsobilý obmedziť právo žalovanej ako právnej zástupkyne účastníčky konania na slobodu prejavu. Toto vyjadrenie nepresahovalo rámec občianskoprávneho konania, keď k zásahu došlo pri výkone iného subjektívneho práva garantovaného zákonom.

Potrebné je poukázať aj na tú skutočnosť, že v danom prípade absentuje aj samotná príčinná súvislosť medzi zásahom, za ktorý žalobca považoval tvrdenia žalovanej uvedené v doplnení odvolania z 21.1.2003 v konaní Okresného súdu Košice II sp. zn. 11 C 944/02 a porušením alebo ohrozením chránených osobnostných práv.

V prípade, ak si kolegovia zo žalobcu uťahovali, že je siskár a podobne, ktorými skutočnosťami sám žalobca odôvodňoval svoju žalobu, je potrebné uviesť, že v konaní nebolo preukázané také konanie žalovanej, ktoré by smerovalo k porušeniu práv na ochranu osobnosti žalobcu (zverejnenie týchto údajov). V tejto súvislosti je potrebné uviesť aj to, že pokiaľ by sa údaje zo súdneho spisu stali známymi verejnosti, nezodpovedala by za túto skutočnosť žalovaná, ako právna zástupkyňa účastníčky konania.

Pokiaľ sa týka druhej časti napadnutého výroku odvolacieho súdu, dospel dovolací súd k právnomu názoru, že určenie nepravdivosti tvrdenia o tom, že: „obsah listu doručeného žalovanej dňa 1.1.2003 do poštovej schránky potvrdzuje agresivitu žalobcu“, je vecne nesprávne z dôvodu, že toto má výslovne hodnotiaci charakter. V tejto súvislosti je potrebné predovšetkým vyhodnotiť a zohľadniť aj situáciu, za ktorej bolo toto podanie urobené, a to v kontexte celého spisu Okresného súdu Košice II sp. zn. 11 C 944/02. Osobitne je potrebné poukázať na podania žalobcu nachádzajúce sa na č.l. 26 a 34 prejednávaneho spisu, obsahujúce viaceré invektívy na adresu žalovanej. Zohľadňujúc správanie sa žalobcu v konaní Okresného súdu Košice II sp. zn. 11 C 944/02 preto dovolací súd dospel k záveru, že pre takýto hodnotiaci úsudok žalovanej bol dostatočný faktický podklad.

Vzhľadom na uvedené možno uzavrieť, že rozsudok odvolacieho súdu, ktorým tento rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti zmenil a žalobe vyhovel, spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.), pričom právny názor dovolacieho súdu je záväzný (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. marca 2007

JUDr. Vladimír M a g u r a, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia:

